

І. О. ЯБЛОЧНИКОВА

докторант Інституту вищої освіти

Національна академія педагогічних наук України (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФІНАНСИСТІВ – ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ У ЄВРОПІ

У статті розкрито організаційні аспекти щодо здійснення підготовки та формування професійної компетентності магістрів фінансової сфери майбутніх державних службовців у вищих навчальних закладах європейських країн, зокрема Іспанії, Італії, Польщі, Литви, Болгарії та Румунії, а також з'ясовано можливість запозичення відповідного позитивного досвіду закордонних колег у систему вищої освіти України.

Ключові слова: професійна підготовка магістрів-фінансистів, формування компетентності фінансистів, вища професійна освіта в європейських державах.

Оновлення вищої професійної освіти загалом й зокрема фінансової та економічної набуває неабиякої актуальності майже в усіх державах світу у зв'язку із переходом суспільства від індустріального та постіндустріального етапів його розвитку до інформаційного. Крім того, в Україні, як і фактично на всьому постсоціалістичному просторі, досить важливою проблемою є переорієнтація управлінців із адміністративних методів господарювання на інноваційні. У свою чергу, формування нового висококваліфікованого кадрового потенціалу, який є спроможним ефективно вирішувати поточні завдання реалізації оперативного менеджменту в соціально-економічній сфері та ще й у агресивному середовищі сучасних ринкових реалій, – одна із обов'язкових умов успішного здійснення реформ.

Кардинальна модернізація зазначеного напрямку в освіті, принципове оновлення його структури та змісту, оптимізація освітніх процесів, на нашу думку, спроможні зробити вагомий внесок у забезпечення динамічного розвитку української економіки та фінансової системи, оскільки реальні інвестиції в підготовку кадрів завжди були досить ефективними. Сама ж система формування кадрового потенціалу сфери економіки й фінансів України як велика структурована сукупність взаємозв'язаних послідовних освітніх програм, мережі закладів освіти, що на практиці реалізують їх, а також різноманітних інституцій, організаційних і правових форм, типів, технологій здійснення управління освітою й освітніми процесами, протягом останніх двадцяти років перебуває на стадії безперервного реформування [1].

На нашу думку, аналогічні твердження цілком є доречними також і щодо організації та практичної реалізації підготовки майбутніх співробітників для низки державних структур, зокрема тих, що належать до силового блоку (армії, поліції, фіскальної та митної служб тощо), діяльність яких у майбутньому буде безпосередньо (або опосередковано) пов'язана з економікою, фінансами та оперативним управлінням ними.

Метою статті є аналіз організаційних аспектів формування професійної компетентності фахівців фінансової сфери у вищих навчальних закладах європейських країн для подальшої роботи в державних структурах, а також з'ясування можливості успішного запозичення відповідного позитивного досвіду європейських колег.

Армія, поліція, національна гвардія, фіскальна служба, антикорупційне бюро, державна служба з надзвичайних ситуацій є невід'ємними складовими суспільства як системи. Їхні структури в умовах розвинутих ринкових відносин повинні не тільки враховувати відповідні економічні й фінансові реалії, а й просто зобов'язані досить ефективно, а також згідно з нормами чинного законодавства використовувати ресурси, що надає держава для забезпечення їхньої життєдіяльності та виконання статутних завдань. При цьому вони мають уміти приймати адекватні, науково обґрунтовані та грамотні управлінські, а в певних випадках – і неординарні інноваційні рішення.

Ці важливі завдання спроможні успішно вирішувати лише висококваліфіковані економісти й фінансисти, навчання яких у спеціалізованих вищих навчальних закладах (інститутах, академіях і університетах) має спиратися на передовий досвід колег, зокрема з Європи. У зв'язку з цим, аналіз і узагальнення відповідного досвіду закордонних колег щодо становлення й розвитку системи вищої освіти, зокрема й спеціальної, сукупності проблем і реальних досягнень, а також розробка ефективних заходів щодо її модернізації, на нашу думку, дуже важливі й актуальні. До речі, це ще й один із способів вирішення проблем формування, збереження та раціонального використання творчого потенціалу педагогів-економістів.

При цьому необхідно розуміти, що які б особливості не були притаманні освітнім системам окремих держав, вони завжди мають досить багато спільного. Зокрема, для фінансово-економічної освіти в цілому спільним є глобальний об'єкт дослідження економічної науки, у ролі якого виступає суспільне виробництво. У цьому сенсі для забезпечення високої якості підготовки економістів і фінансистів, які в подальшому здійснюватимуть трудову діяльність в Україні як державні службовці, може бути досить корисним досвід низки європейських країн, у яких цьому напряму вищої спеціальної освіти протягом багатьох десятиліть і навіть століть приділяють суттєву увагу.

Необхідно зауважити на тому факті, що вищі навчальні заклади таких економічно розвинутих країн, як Німеччина, Франція, Італія, Нідерланди й Великобританія, цілеспрямовано забезпечують необхідні умови для високого рівня економічної, фінансової та суспільної безпеки своїх держав. Насамперед, зазначені умови забезпечують завдяки формуванню ґрунтовних і сучасних теоретичних знань, актуальних практичних умінь і навичок співробітників структур і відомств, що належать до силового блоку. Нині, фактично, не відстають від них і вищі освітні заклади Польщі, Румунії, Болгарії, Чехії та низки інших європейських країн, які лише два десятиліт-

тя тому приєдналися до системи безпеки Старого світу, а також взяли на озброєння відповідні принципи, підходи й технології, зокрема й освітні.

Необхідно зазначити, що в Європі реалізують підготовку економістів і фінансистів з вищою спеціальною освітою для проходження подальшої служби в армії, роботи в низці структур державного управління – як у так званих класичних університетах, так і в спеціалізованих ВНЗ (інститутах, академіях, коледжах тощо). Тобто єдиний підхід у вирішенні цього питання в європейських державах фактично відсутній. Далі варто розглянути лише особливості підготовки магістрів з економіки й фінансів.

Так, у Польщі магістрів, які після закінчення навчання у вищому навчальному закладі спеціалізуються у сфері державних фінансів і оподаткування, фінансового та податкового права й, відповідно, майбутніх працівників фіскальної служби цієї східноєвропейської країни, навчають на економічному факультеті Варшавського університету [2]. У Іспанії – здійснюють підготовку магістрів у галузі державного адміністрування, оподаткування та бюджетного управління в університеті Кастилья-Ла-Манча. Цю магістерську програму реалізують спільно з університетами Мадриду, Країни Басків і Валенсії, вона отримала нагороду “Якість” Міністерства освіти Іспанії. На її випускників існує дуже високий попит на ринку праці – як у державному секторі, так і в приватному.

Болгарські колеги готують бакалаврів і магістрів за спеціальностями “Економіка оборони й безпеки” та “Державні фінанси” у Софійському університеті національного й світового господарства. А в Литовській Республіці майбутні митники навчаються в Європейському Університеті Миколаша Ромеріса. З огляду на це можна зробити висновок, що в цих європейських країнах, на відміну від України, фактично, цілеспрямовано не створювали мережу спеціальних вищих навчальних закладів, завданням яких було б формування сукупності теоретичних знань і практичних умінь економістів, фінансистів, спеціалістів у сфері державного управління, орієнтованих, насамперед, на подальшу службу в силових і спеціальних відомствах.

Однак у Європі існує також і дещо інший підхід до вирішення цієї проблеми. Так, у Румунії підготовку магістрів у сфері економіки та фінансів для органів державного управління, фіскальної, митної, прикордонної та інших служб здійснюють як у класичних вищих навчальних закладах, так і в окремому спеціалізованому ВНЗ. У першому випадку це – Університет Бабеж-Боляй (рум. – *Universitatea Babeş-Bolyai*), який розташований у місті Клуж-Напока, а також Університет Крайова.

Зокрема, у ВНЗ “Університет Бабеж-Боляй” навчають магістрів – майбутніх державних службовців за низкою таких спеціальностей економічного й фінансового профілю: “Оподаткування”, “Управління безпекою в сучасному суспільстві”, “Управління проектами та оцінка програм у галузі державного управління”, “Державне управління”. При цьому навчальний процес відбувається на декількох європейських мовах: румунській, мадярській, німецькій, англійській і французькій.

В іншому досить престижному румунському вищому навчальному закладі – Університеті Крайова – готують інспекторів Національного агентства податкової адміністрації, державних фінансових аудиторів та радників міністерства фінансів. Напрямок спеціалізації цієї програми магістерської підготовки державних службовців – фінансовий аудит.

У румунському освітньому просторі існує також приклад функціонування спеціалізованого ВНЗ, який орієнтований суто на навчання економістів і фінансистів для низки структур силового блоку. Зокрема, таку освітню діяльність реалізує окремий прикордонний факультет у одному з найбільших вищих навчальних закладів південно-східної Румунії – Університеті “Нижній Дунай” міста Галац. У цьому відокремленому структурному підрозділі майбутні працівники прикордонних служб Румунії та Республіки Молдова набувають кваліфікацію “магістр”. Навчання магістрів у сфері економіки, державного управління та фінансів тут здійснюють за такими програмами: “Державне управління”, “Бухгалтерський облік, аудит та управління”, “Фінанси й банківська справа”, “Державне управління а європейська інтеграція”.

Отже, для державних структур силового блоку двох сусідніх країн (Румунії та Молдови), які перебувають на шляху до взаємного економічного, політичного й культурного зближення, у вказаних румунських університетах здійснюють підготовку досить висококваліфікованих спеціалістів економічного та фінансового профілю, що спроможні успішно вирішувати досить важливі завдання, зокрема в умовах євроінтеграції. Останнє досягають, зокрема, завдяки адекватному використанню принципів мультилінгвізму. Такий досвід є суттєвим для України, яка обрала шлях вступу до Європейської Унії.

Перелік зазначених магістерських програм навчання економістів і фінансистів країн придунайського регіону, на наш погляд, є досить великим і, відповідно, дає змогу сформувати досить якісний кадровий резерв, спроможний забезпечити ефективне функціонування не тільки прикордонної служби, а й низки інших державних відомств, зокрема й тих, що належать до силового блоку.

Італія – країна, у якій боротьбі з економічними злочинами, виявами корупції, порушеннями податкового й митного законодавства протягом декількох останніх століть приділяють величезну увагу. Така державна політика – одна із основ забезпечення безперервного розвитку економіки та процвітання суспільства в цілому. Тому формування відповідних знань, практичних умінь і навичок майбутніх державних службовців фіскальних і митних органів є важливим завданням для закладів італійської вищої спеціальної освіти. На практиці ж такі завдання, наприклад, досить успішно вирішує Академія фінансової гвардії. У цьому італійському спеціалізованому ВНЗ навчання магістрів-фінансистів реалізують у двох містах одночасно: у Римі та Бергамо.

Ще півтора століття тому, у 1862 році, італійська держава заснувала інститут так званих фінансових маршалів (The Guardia di Finanza – GdF), який отримав на початковому етапі назву “Митний гвардійський корпус”. Зокрема, ці фінансові маршали здійснюють операції з боротьби з транснаціональними злочинними структурами, контролюють відповідність вимогам чинних законів і норм реалізації всіляких фінансових і банківських операцій, постійно відслідковують відповідність чинному законодавству діяльності у сфері міжнародної торгівлі, а також переміщення різноманітних вантажів через державний кордон. Крім того, вони протистоять контрабанді, незаконному обертю наркотичних засобів, а також хаотичній міграції. Останнє є особливо важливим на цьому історичному етапі розвитку Європейської Унії. Отже, ці спеціалісти захищають економічні, фінансові й політичні інтереси італійської держави та об’єднаної Європи в цілому.

У цій південно-європейській країні Guardia di Finanza має спеціальні та досить широкі повноваження. Наразі фінансова гвардія Італії нараховує майже 68 тисяч співробітників. Унаслідок навчання за магістерськими програмами “Економіка”, “Фінанси”, “Оподаткування” в цієї категорії майбутніх державних службовців низки італійських силових відомств формуються професійні знання високого гатунку у сфері економіки, оподаткування, фінансів, банківської та митної справи, страхування, національного та міжнародного законодавства.

Крім того, майбутні фінансові гвардійці набувають сукупність ділових та моральних якостей, які вкрай необхідні для подальшого успішного проходження державної служби. Такі знання, уміння, навички та якості згодом дають змогу фінансовим маршалам успішно реалізувати себе під час роботи у фінансовій поліції та митній службі, забезпечуючи досить швидке кар’єрне зростання.

Протягом більш ніж століття підготовку вказаних спеціалістів із вищою економічною та фінансовою освітою здійснюють у спеціалізованому освітньому закладі – Академії фінансової поліції Італії (Accademia della Guardia di Finanza), яку було засновано ще в 1896 році із штаб-квартирою в місті Бергамо.

Переважну більшість зазначених магістерських програм підготовки державних службовців у Європі реалізують у ВНЗ у обсягах від 90 до 120 кредитів ECTS. Форми навчання – денна (Full Time) та вечірня (Part Time). Структура та зміст таких освітніх програм, у основному, відповідають аналогічним програмам підготовки спеціалістів у галузі економіки, управління та фінансів, які не пов’язані з роботою в державних відомствах, що належать до силового блоку. Однак, що є цілком зрозумілим, ураховують і низку особливостей майбутньої трудової діяльності випускників ВНЗ, зокрема і якостей, які є необхідними для роботи в органах державної влади [3].

Висновки. Отже, наразі в Європі є велике розмаїття спеціалізованих навчальних програм (зокрема й магістерських) і вищих навчальних закла-

дів, які дають змогу забезпечити високий рівень економічної та фінансової безпеки окремих європейських країн і європейського співтовариства в цілому. Переважна більшість позитивних моментів, що стосуються організації та реалізації підготовки економістів й фінансистів для силових структур і державних органів, є показовими і цілком можуть бути запозичені установами системи вищої спеціальної освіти України, зокрема й освітніми закладами Міністерства внутрішніх справ, фіскальної та митної служб.

Але запозичений досвід повинен мати містити елементи здорової критики та педагогічної творчості з метою адаптації досвіду європейських колег до українських умов і реалій, а також національних особливостей динамічного розвитку сукупності соціально-економічних процесів.

Список використаної літератури

1. Яблочникова И. О. Организационные и методологические аспекты развития процессов формирования профессиональных знаний / И. О. Яблочникова, С. Л. Яблочников // Социальное знание и проблемы интенсификации развития белорусского общества : материалы междунар. науч.-практ. конф., Минск, 12–13 ноября 2015 г. / ред. кол.: И. В. Котляров др.; НАН Беларуси, Ин-т социологии НАН Беларуси. – Минск : Право и экономика, 2015. – С. 312–315.

2. Яблочникова И. О. Из опыта подготовки магистров-финансистов в странах Восточной Европы / И. О. Яблочникова // Высшее образование в Беларуси: истоки и современность : матер. междунар. научн.-практ. конф., г. Минск, 4 декабря 2015 г. / под ред. В. А. Божанова, С. В. Боголейши. – Минск : БНТУ, 2015. – С. 226 – 237.

3. Яблочникова И. О. Качественная подготовка экономистов и финансистов как фактор обеспечения устойчивости экономики / И. О. Яблочникова, С. Л. Яблочников // Труды международной научно-практической конференции “Внешнеэкономическая деятельность страны в условиях вступления мировой экономики в режим турбулентности”. – Астана: Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, 2015. – С. 556–560.

Стаття надійшла до редакції 21.02.2016.

Яблочникова И. О. Особенности подготовки финансистов – государственных служащих в Европе

В статье раскрыты организационные аспекты, которые касаются осуществления подготовки и формирования профессиональной компетенции магистров финансовой сферы будущих государственных служащих в высших учебных заведениях европейских стран, а именно Испании, Италии, Польши, Литвы, Болгарии и Румынии, а также выяснена возможность заимствования соответственного позитивного опыта зарубежных коллег в систему высшего образования Украины.

Ключевые слова: профессиональная подготовка магистров-финансистов, формирование компетентности финансистов, высшее профессиональное образование в европейских государствах.

Yablochnikova I. Features of Training of Financiers of Public Servants in Europe
This publication discloses a set of organizational aspects related to the implementation of effective training and successful formation of professional competence of masters in finance for further work in state structures in higher education institutions of the European countries. In particular, attention is paid to training of financiers in universities in Italy, Spain, Lithuania, Poland, Bulgaria and Romania. The author of the marked features of this activity in the public sector institutions providing educational services. Also identified the list universities, which implement training of masters-financiers and content of the programs.

It is noted that the Master's program-finance at various universities may differ materially. These differences relate to and focus attention on specific issues of the activity of the financier-civil servant, and the number of academic hours denominated loans are scheduled institution under the relevant programs.

Considered nuances the organization of work of higher educational institutions that suggest a similar system of higher education in Italy, Spain, Lithuania, Poland, Bulgaria and Romania, as well as available-significant differences. Such nuances, according to the author, due to both the current economic situation in these countries and the level of socio-economic relations in society, and centuries-old traditions of national activities in the field of education.

In addition, the author has established the possibility of borrowing the existing positive experience of foreign colleagues in the implementation of training of highly qualified economists, in particular, Masters financiers in Ukraine.

Key words: *vocational training of masters, formation of competence, the European higher education.*